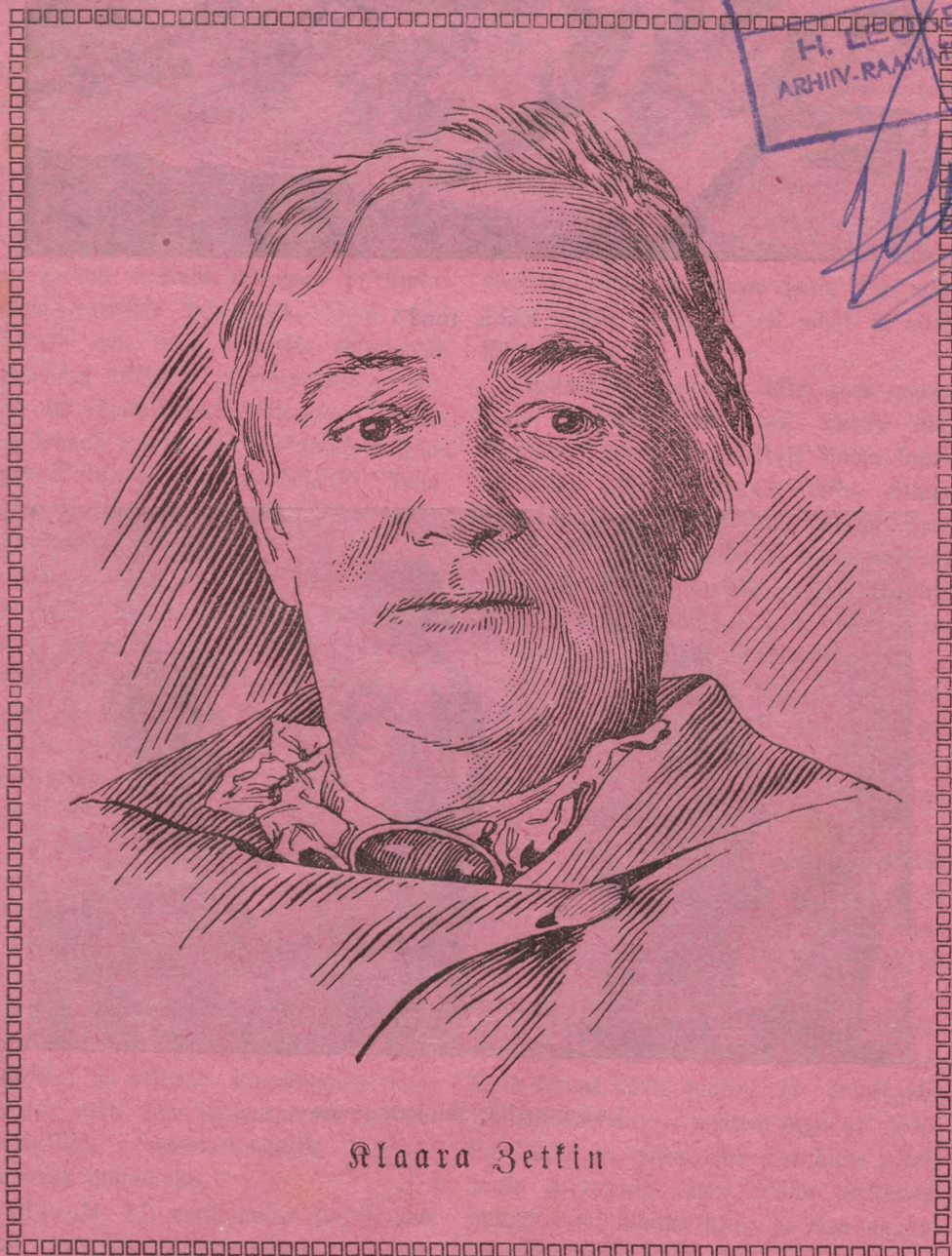

Naistöoline ja talunaisterahvas

H. LESKINEN
 ARHIIV-RAAMIKOGUST

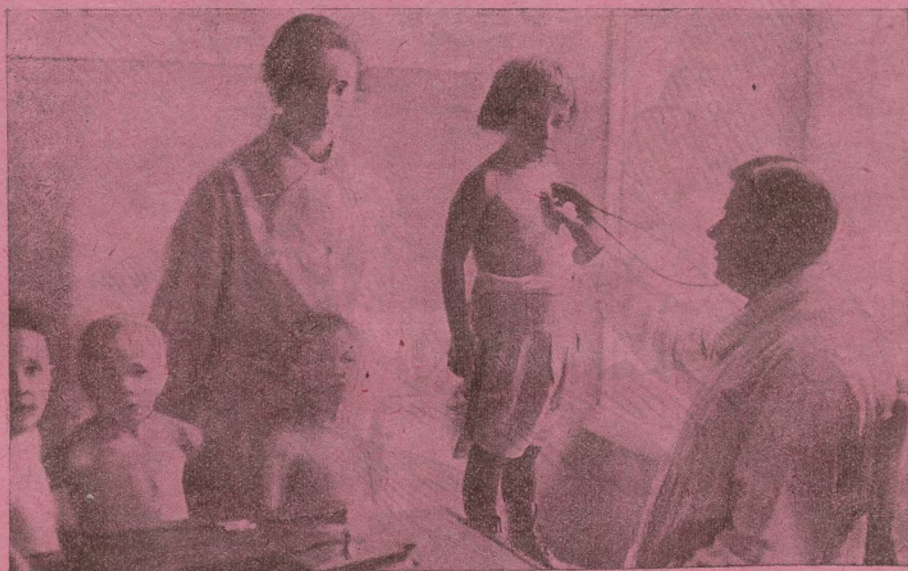
[Handwritten signature]

Klaara Zetkin

Laste parandusemaja ja hoiukoht Moskwas

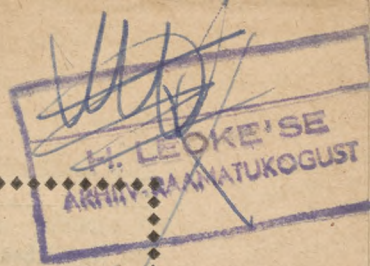

Rahu - tund

Laste arstlik läbikatsumine

Olgem walmis!

Oli aeg kui tsaariline Wenemaa kõigile fiin elawatele rahwastele wangimajaks oli. Oktoobrirewolutsioon kaotas endise Wene-
maa ja juba kümme aastat ehitame meie uut töölise- ja talurahwa-riiki.

See ei meelbi piiritagustele riikidele, kus weel kapital wõimul on, ja iseäranis wastameelt on see Inglismaale, kus lordid (suurmaaomanikud, aadeliseisus) walitsewad. Lordid kardawad meie majanduslist tõusu, nad kardawad seda et nende wõimu all olewates maades töölised ja talurahwas meie Liidust eestjuu wõtawad ja kaitsemeeste walitsuse kufutawad. Igal wiisil tahawad nad meie rahulikku ehitusetööd katkestada, takistada ja igasuguste abinõudega uut sõjatuld loitma õhutada. Inglismaa saadab selleks oma salakuulajaid Nõukogude-Liitu, et fiin wandeseltfiiji luua, laenab Poolamaale, Leedule ja Gestile sõja ettemalmistuseks raha.

Oma sise- ja välispoliitikas kuffufid nad läbi: oma kodu, Inglismaal, wältas neil kaua streik sõetöölise hulgas, kes kapitali surwet ei suutnud wälja kannatada, Hiinas — kus Englise lordidel oma wabrikud ja tehased — algasid ka Hiina töölised ja talunitud rewolutsioonilist wabas-
tufewõitlust.

Ja nüüd ei peata Englise lordid ühegi abinõu ees, et oma sihti — meile sõda kaela suruda — kätte saada. Nad korraldasid rööwkäigu meie saatkonda Pekingis (Hiinas), ja samasugusel teel tungisid meie kaubandusliku esitusesse Inglismaal. Võhuvad kappisi, wangistawad meie esituse kaastöölisi ja otsiwad mingisuguseid salapaberisi, mille läbi loodawad meid, Nõukogude-Liitu, rewolutsioonilise liikumise toetamises süüdistada.

Wiimaks, 27. mail, andis Englise walitsus nõukogudewalitsuse esitajale Inglis-

maal, s. Rosengoltzile kirjaliku teadaande läbikäimise lõpetamise üle Inglismaa ja S. N. B. Liidu wahel.

Selles teadaandes kordab Englise walitsus jälle oma süüdistust, nagu organiseeriks nõukogudewalitsus Inglismaal salakuulamist ja kihutaks Englise rahwast walitsuse wasta üles.

Meie walitsus tõendas oma wastuses, et Englise walitsus kelmi kombel seks ots-
tarbeks mitmesuguseid järeltehtud (wõltsitud) dokumenta kasutab. Selle kelmitembuga püiab Inglismaa terve ilma meie Liidu wasta seada, sel teel tahab ta meid sõtta kistuda.

Wiimastel päewadel läks meie waenlaste jultunud olek igast piirist üle. 7. juunil tapeti äraandlikult Poola kodaniku kae läbi Nõukogude-Liidu esitaja Poolamaal, s. Woikof ära. Terve ilma töötawad kihid awaldasid oma põlgust niisuguse pöörase kuritöö wasta, Englise ajalehed aga jõudsiwad juba oma kirjatükides tappa kaitseks sõna wõtta.

Selsamal päewal oli Walge-Wenemaal, Shdanowitshi ja Minski jaama wahel raudteeõnnetus korraldatud, milleläbi riigipoliitikawalitsuse (GPI) Walge-Wenemaa esitaja asetäitja s. Dpanski surma sai.

Samal päewal wisati weel Leeningraadis kats pommi, milleläbi 13 inimest haawata sai. Kurjategijate poolt mahajäetud asjad annawad aga tunnistust, et nad wäljamaalt pärit on.

Kõigi nende sündmustega tahawad meie waenlased meid — sõjale wälja kutsuda. Kuid kümne aasta jooksul on Nõukogude Wabariikide Liit — wõitma õppinud. Töölisklassi ja talurahwa waenlaste püiete peale wastawad meie Liidu töötawad hulgad weel südima linna ja maa majanduse tõstmisega.

Uga ühes rahuliku tööga teeme tööd ka oma wabrikute ja maa kaitse alal kapitalistide ja mõisnikkude wasta.

Töötawad hulgad algasid juba esimise abiandmise sanitaarringide korraldusetoõd, suurel hulgal kirjutawad töölised endid sõjaasjanduse ringide ja Nõukogude Kaitsefelti (OCO) liikmeks, korraldatakse annestuste kogumist õhulaewade ehitamiseks.

Meie Liidu talunaisterahwas sai esimesena terwes ilmas kõik kodanikuõigused ja peab praegu õppima neid õiguseid kaitsma.

Sanitaarringides ja Nõukogude-Kaitsefeltis töötades, aeroplaanide ehitamise korraldusetoõle kaasa aidates võib ta Nõukogude-Liidu sõjalise jõu tõstmiseks tegelikult kaasa aidata ja näidata et töölised oskawad oma wõitude kaitset ette valmistada.

A. Tihanowa

Töö naisseltsiliste seas ja meie naisajakirja ülesanded

Oktoobrirewolutsiooni üheks suurematest wõitudest on see, et laiad hulgad poliitikasse, teadlikule ühiskonna-tõõle tõmmati. Enamluse peasisu seisabgi selles, ütles s. Lenin, et tõmmata poliitikasse hulkasi, kes seniajani kapitalistide poolt rõhutud ja kurnatud olid. Loomulik et laialisi hulkasi ei saa mitte muidu poliitikasse tõmmata, kui sinna ei tõmmata naistöõlisi ja talunaisterahwaid.

Praegu on meie riigis ligi 140 miljonit elanikku, nendest mitte wähem kui pooled naisterahwad, ja nendest on suurem jagu weel wõrdlemisi wähe teadlikud, poliitiliselt osalt pimedad.

Kui meie tahame tõsiselt uut elu — sotsialismust ehitada, siis peame naisseltsilisi tegewasse poliitikasse tõmbama. Muidu oleks nad alati komistusekiwiks, alatiseks takistuseks meie ülesehituse-tõõs.

Sellepärast pöörab kommunistline partei ja nõukogudewalitsus suurt tähelepanekut töö peale naistöõliste ja talunaisterahwaste seas. See töö on sama tähtis kui iga teine partei- ehk nõukogudetoõ.

See töö ei ole küll nii silmapaistew. Mõned seltsimehed waatawad selle töö peale isegi ülewalt alla, kui mõne teisejärgulise tähtsusega töö peale, mis muidugi wildak waade on.

Meie teame wäga hästi, missuguse suure mõju omandas omale töõliste silmis partei just sellepärast, et oskas

laialist agitatsiooni korraldada töõliste tegeliku elu küsimuste põhjal ja ära näidata, et töõlised oma olukorda tõsiselt ainult parteiridades wõideldes wõiwad parandada.

Nii on tarwis ka töõd teha naistöõliste ja talunaisterahwaste seas. On tarwis neid organiseerida just nende igapäewaste otsekoheste nõõete alal, tõmmates naised sel alal tööle ja pealeselle alles näidata sidet nende käesolewate nõõete ja sihtide wahel, mille eest kommunistid wõitlewad. Tegelikku töö kaudu wiime naised wõitlusesse kommunismuse eest.

Sel töõl on oma iseäraldused. Meie peame oskama naistöõlist ja talunaisterahwast sellesse tööõsse tõmmata, peame leidma teed, mille kaudu seda paremine ja kergemine oleks teha. Sellepärast organiseeritigi meie parteikomiteede juure naisosakonnad. Praegu on naisosakonnad kõikide poolt tarwilikuks tunnistanud, nad on suure töö ära teinud ja sellega endi olemasolu õigustanud. Algusel näis paljudele, et need osakonnad mõnda naisliikumist kehastawad, millel nagu kodanline maik juures oleks. Muidugi wõis see paista neile seltsimeestele, kes naiste seas töõd ei olnud kunagi teinud.

Et töõd naistöõliste ja talunaisterahwaste seas paremine korraldada, et teda õigetes raamides hoida, et tegelikku abi ja juhatus anda, on Wene seltsilistel mitu naisajakirja.

Meie ajakiri „Naistöoline ja talunaisterahwas“ peab ülemaltähendatud

ülesandeid eestlaste seas täitma. Ees on suur töö. Eesti naistöolised ja talunaisterahwad on suures Nõukogu Liidus aiali pillatud ja keeleoskamatuse pärast Wene naistöolisest ja talunaisterahwastest poliitiliselt maha jäänud. Ei wõi muidugi ütelda, et Eesti naistöoline ja talunaisterahwas ei oleks 10 aasta jooksul arenenud, edasi jõudnud. Muidugi on. Meil on rida andmeid, mis näitawad naisseltsiliste aktiivsust ühiskonna töö alal linnas ja maal. Eesti naisseltsilised on nõukogude, kooperatiivide liikmed, lugemisetubades tegewad töölised jne, aga meil puudus siiasaadik keskkoh, kus oleks koondatud meie tööwilja ja wilumusi ja lahendatud töö raskusi. Meie ajakiri peab selleks keskkohaks saama.

Parteiajalugu, põrandaalune ajalugu näitab meile, missugune suur organiseeriw tähtsus on ajakirjandusel. Ajakirjanduse kaudu suudame organiseerida tundmusi, mõistust, lugejate tahtejõudu, siduda ja walgustada kõigi sündmuste ja tõsiasjade käiku ja awada tulewiku wäljawaateid.

28. juunil on meil Eesti töörahwa ajakirjanduse päew. Sel päewal saab 15 aastat sellest, kui pärast reaktsiooni töörahwa ajaleht Narwas uueste hakkas ilmuma. Täna wuse aastaga on meil aga weel mitme ajalehe ilmumise tähtajad seotud, nimelt: sai 20 aastat täis Tartu „Homniku“ (1906. a. lõpp), Peterburi „Kiire“ ja Tallinna põrandaalune „Sotsialdemokraadi“ (1906-1907) ilmumise, sai täis 10 aastat „Edasi“ (Peterburi) „Kiire“, „Töölise“ (Tallinn) ja teiste tööliste lehtede ilmumise hakatusest 1917. aastal Eestis, sai täis 5 aastat töörahwa ajalehe „Tallinna Töölise“ ja tema järelkäijate ilmumahakkamisest.

Meie teame, kui suur tähtsus on neil ajakirjadel olnud meie Eesti töölisteliikumises. Meie Eesti ajakirjanduse päewal, kui meie organiseerime koosolekuid, kõneõhtuid, tuleb eestkätt tõmata neile koosolekutele naistöolisi ja talunaisterahwaid. Nendel koosolekutel tuleb ka naisajakirja tähtsusest kõneleda, tutvustada meie uut ajakirja, temale kaastöölisi ja tellijaid koguda.

Ärgu ükski naisseltsiline unustagu s. Leenini ütelist: Naistöoliste ja talunaisterahwaste wabastamine peab nende endi asi olema, nagu tööliste wabastamine nende endi asi on. Muidugi ei tähenda see, et naisseltsiline peaks meest eraldi wõitlema ehk mõnesuguseid erilisi ülesandeid omale üles seadma. Ei, waid see tähendab et neis asutustes, neis küsimustes, selle töö alal, mis otsekohe naisewabastamist puudutab, peab naine ise eestkätt agaralt käed külge panema.

Meie ajakiri „Naistöoline ja talunaisterahwas“ peab andma tegelikka näpunäiteid kohtadele, peab naistöolisele ja talunaisterahwale tema organiseerimise töös abiks olema.

Iga naistöoline ja talunaisterahwas peab oma ajakirja tellija olema. Iga naisseltlise kohus on oma ajakirjast elawalt osa wõtta. Kirjutage kõigist ümbritsewatest ühiskondlistest nähtustest, raskustest, pahedest ja wõitudest. Kuulutage oma ajakirja kaudu sõda wanale elu-olule, wõideldge uue elu-olu eest. Tõmmake ikka uusi naistöolisi ja talunaisi ühiskonnatöele. Kandke igauks, jõu ja wõimaluse järele, kiwa meie sotsialismuse ülesehituse alusmüürile. Siis on meie uue naisajakirja wäljaandmine õigustatud. Jõudu selleks! *Sonni Allermann*

Gestiteelise kirjanduse wäljaku

logu Nõukogude Liidus on „Külwaja“ kirjastuse juures, Leeningraadis, Fontanka 53, kort. 9. Telefon 5-97-54. Peale Nõukogude Liidus ilmunud kirjanduse ja kooliraamatute on saadawal ka wanem ja uuem Gestimaal ilmunud kirjandus. Enne rewolutsiooni ilmunud kirjandusest on „Külwaja“ ladus niisuguseid raamatuid, mis ka Gestimaal enam müügil saadawal ei ole. Nõudke uuemaid nimekirjasi, mis innata saadetakse.

Adress: Ленинград, Фонтанка 53, „Кюльвая“.

UUEL TEEL

Helge kewadine päew. Päike waatab tuppa. Murelik-tõsiselt istub Tammiku Liisa akna all. Ta näikse millegi üle sügawalt mõtlewat.

Praegu tuleb ema ja hakkab talle jälle oma plaanisi peale sundima. Need ei ole sugugi Liisa meele järele.

Tuligi ema. Ta pani panged pingile, pööras ennast Liisa poole, mõtles silmapilk, nagu otsiks ta parajat sõna, millega alata ja ütles siis:

„Kuule, Liisa, mis ma sulle ütlen! Sa pead ikka küll lõpetama need koosolekutelkäimised ja saapalõhkumised. Meie isaga oleme küll selle üle pahan-danud. Ja Wästriku Antsule peaks sa tõeste minema. Nad on kaunis jõukad: elumaja on hea, uue rehe tegid ka alles mullu ja missugused head põllud! Loom on ka heake kari. Ainult tööjõudu on waja. Ja kust sa paremat meest ikka leiad. Homme tulewad sind waatama, ja kui hästi läheb, lähete kirja panema ka warsti. Pärast lasete laulatada ja peate pulmad.“

Walus on Liisil neid sõnu kuulata. Ta ei armasta Antsu ega taha talle mehele minna. Just nüüd on ta elu nii huwitawaks muutund. Alles waliti ta Nõmme küla saadikuks. Ta aitab nüüd talunikka ja on ise oma tööst wäga huwitatud.

Liisil on suur tahtmine töötada: koosolekutel kuuleb ta, kuidas töölised linnas uut elu ehitawad, kuidas seal mees ja naine ühiskondlikka küsimusi lahenda-wad, kuidas nad ühiselt lastekaswata-misest osa wõtawad. Liisi tahab ka nii elada, aga kuis sellega! Ants ei ole niisugune, ta on küll noor, aga arene-mata poiss.

Kaua mõtleb Liisi oma elu üle järele, kuid ta ei wõi ka wanemate wastu sõna-kuulmata olla — need ei anna talle ikkagi rahu, kui ta Antsule ei lähe. Olgu siis peale nii nagu nemad taha-wad, lähen Antsule mehele.

Jõudis kätte päew, mil Ants ja Liisi wallanõukogusse kirjutusele läksid. Liisi läheb tõsine, aga Ants on rõemus: ta saab endale hea tööka naise.

Sealt lähewad koju tagasi ja Ants ütleb:

„Tarwis lõbusad pulmad teha, nii et ei puuduks lõõtsapill ega koduwiin. Aga sulle ma ütlen, Liisi, sa oled saadik ja käid koosolekutel, — sa jäta nüüd see kõik maha. Mulle ei meeldi, kui naised ilmaasjata hulguwad ja raamatuid loe-wad — ja selleks ei jatku ka enam aega.“

Niisugune jutt hakkas Liisit wae-wama.

Ei jõudnud weel laulatadagi, kui Ants juba ette kirjutab: koosolekule ära mine. Ei, seda Liisi ei wõi, ta armastab oma tööd.

Alles ta korraldas lastehoiukoha; kui-palju oli tal sellega tegemist: kuipalju tuli linnas käia, haridusosakonnas, nais-osakonnas. Lubati mänguasju, paberit, kolmkümmend last on juba nimekirjas, aga nüüd wiska see kõik kus seda ja teist.

Ka naised on temaga harjunud: kui-palju on ta neile nõu annud, kui tarwis, siis ka nõukogus käinud, naiste eest ikka seisnud. Ta on isegi nende pärast linnas käinud, naisosakonnas seltsilise Wälgu juures.

Küll tahaks Liisi tema moodi olla.

Kõige õõ mõtles Liisi, kuidas pare-mine teha.

Hommikul, kui alles wähe koitu mär-gata, hakkas Liisi linna minema, et seal sl. Wälguga oma muret jagada.

Liisi läheb läbi metsa. Kewade on, kõik haljendab, linnud laulawad. Liisi aga ei pane seda tähele. Ainult üks mõte waewab teda: ei wõi endistwiisi elada, aga kuidas teha et uuele teele saada?

Liisi jõudis linna. Seal inimesed alles elawad. Naised tõttawad turule.

Liisi istus trepile ja ootab. Ootas paar igawat tundi.

Siis tuli sl. Wälk. Ta nägi Liisit ja hakkas kohe järele pärima, kuidas lood külas on.

Läksid siis osakonda. Siin hakkas sl. Wälk Liisi elu üle pikemalt küsima. Ja Liisi jutustas kõik, mis südame peal oli, ja palus anda nõu, mis teha.

Ta algas nii:

„Olen igapidi mõtelnud, aga wiimaks ikkagi otsustasin et Antsuga koos mitte

elada. Ja ka nõukogus ütlen: ärgu loe-tagu mind Antsu naiseks. Parem hakkakan õppima ja naiste keskel edasi töötama, nagu teie. Tahan parteisse astuda. Ei usu jumalat ega kuradit. Ei ole ju paremat sihti, kui wõidelda rewolutsiooni eest, wõidelda parema tulewiku eest.“

Sl. Wälk oli täieste nõus et nii parem on.

Ta andis nõu, kuni sügiseni veel külas töötada, aga „sügisel saadame su kooli“.

Liisi läheb metsateed koju poole, rõõmus ja kindel: kuidas otsustas, nii ka teeb.

Ümberkaudu on nii hea: päike paistab, rohi haljendab, kõik näib lõbusana. Ka Liisi südamel on nüüd kerge.

Liisi astub kergel sammul ja laulab tasa omaette: „Sest alasil las haamer paugub, kui teras weel on tuline.“

Sügisel saadeti Liisi linna töölis-fakulteeti. Ema küll nuttis, et tütar ei kuula ja läheb laia ilma wiletsust ja häda kannatama, kuid Liisi oli rõõmus. Lahkudes raputas ta oma sõprade kätt ja ütles: „Suwel sõidan teid vaatama, ja siis jutustan teile palju, kõik mis uut tean.“

Ja nii algas Liisi uut teed.

Kati

Mälestuseks seltsilisele J. T—le sunnitööl

See oli kesk kewadet, mida ma küll ei näinud, kuid tundsin aknast sisse hoowawat, iga päew ikka enam ja enam. See oli mul juba kolmas kaduminiwew kewade.

Kewadel on meeoleu iseäranis nukker; siis tahaks olla waba, kuigi nuhkidest tagaaetuna, kuid see on parandataw pahe: neid saab maha jätta.

Nii mõtlesin siis, ja tahtsin olla jälle tööl, hallitamise asemel, keha ja waimu kõdunemise asemel. Tema sai siis wabaks. Nuhid ja isegi Juudas Linkherst ei leidnud weel küllaldasi tõendusid.

Esimine asi müüride wahelt wälja minekul oli meeletuletada neid seltsilisi, kes weel sisse jäid. Siis nägingi teda. Nägin elu- ja jõuküllasena — sädelewil naerusilmil, suul.

Kuigi jutuajamist segas kahekordne arssinalaiuse wahega traatwõre ja kari mustade mantlitega mehi, ei tundunud jutt meil sellest sugugi segatuna. Nagu iseendast mõistetaw tarbe oli rääkida uudishimulisele kõrwale arusaamatalt asju, mille eest wäljast wangi ja wangist kartsa wõib sattuda.

Uudised wälisilmast, pärast suurt kinniwõtmist, uueste elustatud töö ja tulewiku wäljawaadete üle, tõstsid halli wangirüüdi peidetud töölise südames meeoleu, äratasid tegewustahet. Mis tukkume meie, kui wäljas töö uueste

suure hooga käimas! Aeg on aga säärane, pole midagi parata, kui pole teuwõimalust. Wõid ainult kuulata ja kaasa tunda.

Siis läks ta tagasi. Läks tagasi tööle ja musta kuuega mees wiis mind tagasi kongi „puhkusele“.

„Kes oli?“ päriwad seltsilised.

„Oli naisseltsiline töö juurest.“

Jagame kuulud uudiseid. Tuju tõuseb. Tuleb meilgi endid liigutada. Nõuame wangimajawalitsuselt poliitwangide eraldamist kriminaalwangidest. Siis on paremad wõimalused jällegi nõuda inimlikumat ümberkäimist, toidu parandamist, kirjandust. Palju on weel nõuda, kuni me wabaks saame, et jätkata üldist wõitlust.

Kuus päewa oli näljastreik.

* * *

Kolmandat korda, pärast kahte kokku saamist aasta eest, nägin teda wangi-maja kiwisel hoowil jalutajateras. Kahwatuks oli siis jäänud endine noorusewärske nägu, ja ta paistis pärast mitmekuulist teistkordset wangistust ja haigust — milles praegugi kinni oli — wäsinud.

Ka temagi, kes juba nii noorelt warasel tööliselapse elu hommikul harjunud wõitlema wabaduse eest, temagi peab kõdunema siin inimesesoo põhjawajutatud kihtide seas. Raske on siin

elu. Saan aru sinust, seltsiline, mõistan seda wäsimust su liigutustes. Tugewad mehedki wäsiwad siin.

Ta sai weel kord wabaks. Uueste puhkas päewa paar wangimaja wäsimusest, siis asus uueste tööle. Talle soowitati puhkust. Ta wastas et aeg ei lüba puhata. Aeg nõuab pingutawat tööd. Olid walwel nuhkidekarjad, kes truu saatjana sammusi lugesid, ja warsti

oli siis kolmas ja otsustaw kukkumine.

Aeg, walge terrori wõimu aeg sundis jälle jätma tööd. Sunnitöö... Tiisikus...

On asemele asunud uued, kes jatkawad jäänud tööd, mis kunagi seista ei tohi, aga iga wõitleja kaotus on raske, sellepärast tuleb wõidelda nende wabastuse ja lõpuliku wõidu eest.

Nimeta inimene

Klaara Zetkin

Klaara Zetkin saab 5. juulil s. a. 70-aastaseks. Tema on üks neist Kominterni tegelastest, kes juba mitmed kümned aastad on wõitlewa proletariaadi eelriidades sammunud.

Klaara Zetkin sündis 5. juulil 1857 Saksenis. Esimesed nooruse-eluaastad töötas ta kooliõpetajana. Pärast õppis ta Sorbonne ülikoolis. Juba üsna noorukesena hakkas ta rahwuswahelisest sotsialistilisest liikumisest osa wõtma, ja iseäranis silmapaistew on olnud alati ta naistöõ alal.

Andis wälja naisajakirja „Die Gleichheit“, töötas ajakirja juures kuni 1919. aastani.

Ilmasõjaajal wõitles Klaara Zetkin Saksamaa pahempoolsete sotsialistide,

pärastiste kommunistide — „Spartakuse“ ridades.

Mitu korda wangistati Klaara Zetkin, aga tema jäi, niisama kui Roosa Luxemburg, kõigi raskuste ja katsumiste peale waatamata rahwuswahelisele tööliste-klassile truuks.

Kommunistilise Internatsionaali asutamisest saadik on Klaara Zetkin üks tema juhtivatest jõududest. Praegusel silmapilgul juhib ta tööd naiste seas terwes maailmas. Meie rasketel päewadel, kus iga silmapilk werine häwitaw sõda maailmat äwardab, on Klaara Zetkina töö naisseltsiliste seas iseäranis suur tähtsus.

Tema nimi on ja jääb ajaloos paremate töölisteklassi wõitlejate kõrwale.

HIINA REWOLUTSIOONIST

Juba pikemat aega köidawad Hiina sündmused kogu maailma töörahwa tähelepanekut. Iseäranis wiimase aasta jooksul on seal rewolutsiooniline liikumine suurel sammul edasi läinud, hoolimata kõigist raskustest ja takistustest. Hiinamaa on poolelti wäljamaa imperialistide (maadeahnitsejate) asumaaks, kus pärismaalased äärmisesse orjusesse paisatud, kuna imperialistid-orjastajad äärmise jõhkruusega maalt rikkusi wälja kurnawad. Kurnajateks on Hiinas eestkätt Inglismaa, Jaapan ja Ameerika. Ei ole ka sugugi ime, miks imperialistid, eesotsas nimetatud riigid, kõik abinõud tarwitusele wõtawad, et küünte ja hammastega Hiina rewolutsioonisse

tungida ja seda maha suruda. Hiinamaal elab ligi 500 miljonit elanikku, see on kolm korda rohkem kui Nõukogude-Liidus, ta asub Inglise, Ameerika, Prantsusmaa ja teiste asumaade kõrwal ühes sellega Nõukogude-Liidu piiriga wastamisi. Pääseb aga Hiinamaal rewolutsioon wõidule, siis on see tuletunglaks püssirohusalwes, siis muutub Hiinamaa kogu rõhutatud Aasia rahwaste wabadusewõitluse keskkohaks, kuid rewolutsioon asumaadel on kogu kapitalistilise ilmakorra surm.

Rewolutsiooniline liikumine koondas ennast Lõuna-Hiinas Guandungi maakonnas, mille keskkohaks maakonna linn Kanton. Rewolutsiooni waimliseks

juhiks oli wana Hiina rewolutsionäär Sun-Jat-Sen, kes kõik oma jõu Hiina wabadusewõitlusele pühendas. Ta organiseeris rewolutsioonilise partei Guomindangi, kes pärast oma juhi surma wõitlust jätkas. Guomindang ei ole puhastwerd töörahwa klassiline organisatsioon, sinna kuulub ka Hiina wäikekodanlus ja isegi keskkodanlus — kaupmehed ja töösturid. Aga et Hiina rewolutsiooni tähtsamaks hüüdnõnaks on „imperialistid Hiinast wälja“ ja kuipalju osa Hiina kodanlusest töörahwast selles wõitluses toetab, tuleb teda wõitluseks kaasa tõmmata.

Hiina rewolutsioon süwenes äärmise kiirusega. Maal kaswasid talurahwaühisused, linnades panid töölised endid sõjariistu. Rewolutsiooniline walitsus oli sunnitud Guomindangi partei pahema tiwa pealesurumisel suuremat sotsiaalsete uuenduste läbiwiimist päewakorda wõtma, mis juba Hiina oma kodanluse huwisid puudutas. Ja see asjaolu seadiski Hiina kodanluse rewolutsiooniga wastaolusse, kes siinamaale küll rewolutsiooniga kaasa läks, lootes et ta tööliste ja taluniku abil wäljamaa kurnaja minema kihutab ja siis ise tööliste ja talurahwa turjale asub. Nähes et rewolutsiooni juhtiw osa ikka enam ja enam temalt kaob, pidi Hiina kodanlus mõõda pääsemata wastasrinda asumata. Ja kui 12. martsil s.a. Schanghai rewolutsiooniliste wägede kätte langes, millega rewolutsiooni laagrisse üle poole miljonit tööstustöölisti juure tuli, mis arusaadawalt weel enam Hiina rewo-

lutsiooni pahemale poole tõukas, siis tegi Hiina kodanlus otsustawa sammu: 12. aprillil astus ta äraandlikult tööliste wastu wälja. Wasturewolutsiooni juhiks sai endine rewolutsiooniliste wägede ülemjuhataja Tshiang-Kai-Shek. Wõttes Schanghai töölistelt sõjariistad ära, purustades töölisteorganisatsioonid, haarates oma wõimusesse weel mõned maakonnad ja linnad mererannas, püüdis Tshiang-Kai-Shek wäljamaa imperialistide toetusel uut walitsust organiseerida, wastukaaluks rewolutsioonilisele walitsusele Uhanis. Warsti aga selgis et Tshiang-Kai-Shek riigipööre sawist jalgel asub. Kogu töörahwas algas ta wastu tegelikku wõitlust, sisesõjasalgad häwitawad Tshiang Kai-Shek sõjawäge.

Guomindangi partei ja rewolutsiooniline walitsus kuulutas Tshiang-Kai-Sheki linnupriiks, heites parteist wälja kõik tema poolehoidjad, andes rewolutsioonile truiks jäänud wägede juhtimise sõjanõukogu hooleks, muutus sellega weel tugewamaks ja wõitis weel suurema hulkade poolehoiu.

Hoolimata kõigist raskustest sammub Hiina rewolutsioon kindlal sammul demokraatlise, s.o. hulkade diktatuura poole. Selle kindlaks tõenduseks on rewolutsiooniliste wägede uued tähtsad wõidud, kus Hiina tugewam tagurline kindral Tsang-Tso-Lin tuntawalt lüüa sai, kuna rewolutsiooniliste wägede kätte langesid tähtsad strateegialised punktid Kaifeng, Tsheng-Tshou, Lojan ja teised, millega tee Pekingisse wabaneb.

H. S.

Eesti naistöoline Leeningraadis

Nagu nõukoguderiigi tööstus kaswab ja tugewneb, nii ühes sellega kaswab ja areneb tööline, eriti naistöoline. Hiljuti lugesime Wene naisterahwa-ajakirjas et meil Leeningraadis on wabrikudirektori abideks, wanemateks meistriteks, poolmeistriteks ja instruktoriteks naistöölised.

Kui waatame, kuidas töötab ja areneb Eesti naistöoline Leeningraadis, siis näeme kõigepealt et nende arw alatasa kaswab. Nii oli minewal aastal wabrikutes ja tehastes eestlastest naistöölisi

500—600, tänawu on nende arw 700 kuni 800. Punktipealsed teated puuduwad.

Eesti naistöoline Leeningraadi wabrikutes ei jää arenemisekäigust maha. Meil on palju arenenud naistöölisi nii poliitiliselt kui ka tööstuse alal. Leeningraadi metallitööstuses on 55 Eesti naistöolist. Kiutööstuses töötab suurem osa naistöölisi õppinud töölistena.

Eesti naistöolistel on oma raskus, mis neile palju takistusi teeb. See on

keele puudus. Ta ei saa osa wõtta Wene keeles peetawatest koosolekutest, ringidest jne. Selle peale waatamata nad arenemisekäigust maha ei jää; seda näitawad kogutud arwulised teated. Eesti naistöoline ja koduperenaine areneb ja tugewneb edasi.

Naistöoliste ja koduperenaiste osawõtmine poliitika- ja klubiringidest, kes Wene keelt ei oska: I astme parteikoolis 29 naistöolist, neist 4 koduperenaist, II astme parteikoolis 49 naistöolist, neist 5 koduperenaist, I astme marks.-leninistl. ringis 7 naistöolist, jookswas poliitika-ringis 8 naistöolist, neist 1 koduperenaine, agitatsiooniringis 2 naistöolist, naispoliitika-ringis 42 naistöolist, neist 30 koduperenaist, kokku 137 naistöolist (38%), neist 40 koduperenaist.

Need arwud näitawad, kui agaralt naistöolised ja koduperenaised poliitilisest arenemisest osa wõtawad. Mahajäämisest

ei wõi siin juttugi olla, nagu seda meie wastased meile armastawad ette heita.

Järgmised arwud näitawad, kui aktiivselt naistöolised osa wõtawad ühiskonnategewusest. Wolinikkudena eestlaste hulgas wabrikutes 13 naistöolist, raiooni wolinikkudena 3 naistöolist, 1 naistöoline raiooni kolmiku esimehena, 1 naistöoline I astme parteiringi juhataja (instruktor), 1 naistöoline naisorganisator (tehases „Krasnõi Gwosdiłstshik“), 3 naistöolist raiooni kolmiku liikmed eestlaste keskel, 1 naistöoline wabrikukomitee sekretär.

Leeningraadi 11. nõukogu koosseisus on 31 eestlase seas 5 naistöolist. Üks naistöoline (Anna Hanson Swerdłowski wabrikust) on kubermangukomitee liikme kandidaat.

Kõik need teated näitawad, kuidas Eesti naistöoline areneb ja nõukogude riigi ülesehituse tööst osa wõtab.

Juuli Aren

Rahwuswaheliseks kooperatsioonipäewaks

Iga aasta peetaw rahwuswaheline kooperatsioonipäew on kooperatiivse töö ulatuste ja töö käigus esile kerkinud puuduste ja wigade kokkuwõtte päewaks.

Rewolutsiooniline kooperatiivne liikumine kodanlistes maades sel päewal toimetas meeleeawaldust proletariaadi üldiste wõitluse-lipukirjade all. Kooperatsiooni ümber koondunud laiaadele rewolutsioonilistele hulkadele on see päew proletariaadile ühistunde awaldamise päewaks, kes wõitleb sotsialistilise rewolutsiooni eest, kapitaali kurnamise all ägawate rõhutud klasside wabastamise eest, ühise wäerinna eest kommunistilise parteiga ja punaste ametiühisustega, ühise wäerinna eest S. N. W. Liiduga.

Rahwuswahelisel kooperatsioonipäewal meie S. N. W. Liidus paneme weel kord proowile töös saadud edusammud, kaalume järele puudused, otsime teesi nende kõrwaldamiseks. Samal ajal paljastab kapitalistiliste maade rewolutsiooniline kooperatiivne liikumine oma paindliste juhtide sahkendamist, kutsub töölisteklassi tähelpaneku tõuswa imperialistilise sõja hädaohu wasta, järjest kasvawa kapitaali pealetungimise peale;

ta wiib hulgad wõitlusesse elukalliduse tõusu, tööpalga vähendamise ja tööpäewa pikendamise wasta.

Töolisteklassi ja töötawa talurahwa jõupingutustel — kommunistilise partei juhtimise all — on kooperatsioon kujunenud pea-tõstekangiks turu kättewõitmisel eraettewõtja wasta. Eraettewõtja on kooperatsiooni pealerõhumisel sunnitud turul senistelt seisukohtadelt lahkuma niihästi linnas kui ka maal. Kooperatiivsed wormid haarawad järjest sügawamalt ja laiemalt tööliste- ja talurahwahulkade elu-olu ja juuriwad teed nende tõekspidamistesse.

Oktoobrirewolutsiooni 10. aastapäewaks on sel alal hulga tööd ära tehtud. Kogu S. N. W. Liidus on meil praegu 76 416 kooperatiivi 20 miljoni liikmega. Tarwitajate-kooperatiivide arwataw läbikäik 1926-27. a. on 8 miljardit rbl 6 miljardi rbl wasta 1925-26. a. Tuleb eriliselt rõhutada põllumajandusliste kooperatiivide kaswu ja mõju taluniku majapidamisesaaduste äratarwitamisel kooperatiivi kaudu. Kogu piimasaaduste müügist on kooperatsiooni käes 80%, tubakamüügist 85%, suhkrunaerimüügist

85%, wiljamüügist 30% jne. Tähelepänemise väärt on käsitööstulise kooperatsiooni ulatused. Ta ühendab enesesse pea ühe neljandiku kogu käsitööstulistest ettewõtetest.

Siinkohal ei saa aga mööda minna ka puudustest ja wäärnähtustest senises kooperatsioonitöös. Sel päewal on iseäranis waja kogu S. N. W. Liidu töötawate hulkade tähelepanekut koondada nende puuduste peale, mis ühisel jõul kõrvaldada tulewad. Meil on 1) puudulikult ehitatud laialisaatewõrk (tuleb meie kallis maksma), 2) kõrged pealiskulud, 3) nõrk aktiivsus hulkade koopereerimisel, 4) bürokritismus, pillamine, raiskamine ja kuritarwitused, 5) puudulik partei juhatuste täitmine hindadealandamiseks jne.

Kooperatsiooni rahwuswahelisel aastapäewal tuleb meil iseäraliselt terawat tähelepanekut nende puuduste peale juhtida ja kõik jõud nende kiireks ja otstarbekohaseks lahendamiseks tööle panna. Meie wõidud aga olgu näitajaks, et nõukogude kooperatsiooni seniwõetud sihid terwelt õiged on ja et üleilmilisele kooperatiwsele liikumisele needsamad wiisid ja wormid aluseks tuleb wõtta.

Eriliselt peab siin peatama naistöolise ja talunaisterahwa osawõtmisel kooperatsioonist Põhja-Lääne oblastis. Üleüldiselt peab märkima kooperatiwide liigete arwu kaswu. Leeningraadi üldkooperatsiooni liigete arwust oli tänawu 1. jaan. 80 524 naisterahwast ja 1. märtsiks 88 406. Osanikkude arw kaswas kogu Põhja-Lääne oblastis, wäljarwatud Nowgorodi kubermang, kus 11 505 naisliikme asemel 9928 liiget oli. Leeningraadi kubermangu liikmete arw tõusis talunaisterahwaste arwel. Et enam talunaiste huwi asja wasta äratada, on mõned tarwitajate-kooperatiwide asutused erilise summa talunaisterahwaste olukorra tõstmiseks määranud. Nii arwas Oduwa raiooni ühisus wäiksete laste hoiukohtade asutamiseks külades 2000 rbl, Nedelski 1200 rbl, Kingissepa 400 rbl. Kokku 5 raiooni ühisust on arwanud selleks otstarbeks 4800 rbl, 1050 rbl asemel läinud aastal.

Nõrgalt edeneb töö talunaisterahwa kaasatõmbamiseks piimasaaduste-ko-

operatiwidesse. Wiimane ümberwalmiste hoogtöö näitas siin, et talunaisterahwaid ainult 8% on üleüldisest liigetarwust. Samasugune on lugu waimistuse-kooperatiwides (wähem kui üks neljandik üldisest liigetarwust). Majapidamisest wõtab osa küll enam talunaisterahwaid, kui protsendiline wahetõrk piimasaaduste kooperatiwides osawõtu kohta näitab, aga seletataw on see sellega, et maal kooperatiwiliikmeks on majapidamise peremees — meesterahwas. Sellepärast oleks ekslik nende weikeste arwude põhjal talunaiste wähesse koopereerimise wõi töö wähesse tagajärgede üle otsust teha. Paar aastat tagasi ei olnud sedagi.

Siin igatahes tuleb kooperatiwsetel asutustel tugewamine asjast kinni harrata. Eestkätt on see aga naistöoliste ja talunaisterahwaste eneste möödaminemata kohustus — naisterahwaid kooperatiwi liikmeks tõmmata. Omakorda aitaks see kaasa, et naisterahwas kooperatiwide juhtiwates asutustes nähtawama koha omandab. Maatarwitajate-kooperatiwide 2931 juhatuse liikmest on 70 naisjuhatuse liiget, rewisjonikomisjonides 2717 komisjoniliikmest on 182 naisliiget. Piimasaaduste-kooperatsiooni aktiivist on 5% talunaisterahwaid. Märgatawalt kaswab naisaktiiv töölistekooperatiwides Leeningraadis — siin on ligikaudu 3000 naisliiget. Hindadealandamise-töö suurenemisel läks peakomisjonide töö elawamaks, ja selles töös kaugeltki mitte wiimast osa ei etenda naistöoline ja talunaisterahwas.

Waatamata sellepeale, et kauguse pärast küla kooperatiwide töö järele walwamine poekomisjonide kaudu raske on, näeme seal 26,8% talunaisterahwaid. Leeningraadis on tarwitajate tulude walwel poekomisjonide kaudu ametis 660 naisterahwast. Põhja-Lääne oblasti wäiksemates linnades on sellele tööle koduperenaised tõmmatud.

Kõik organisatsioonid hindawad suure huwiga ja heakskiitmiselega seda naistöoliste, talunaisterahwaste ja koduperenaiste ennastsalgawat tööd partei juhatuste elussewiiimisel hindade andamisega.

Waikides mööda minna ei saa ka nendest eriosakondade tööst kooperatiivide juures, mis naisaktiivistisi kooperatiivi tööks ette walmistawad. Leningraadis on sarnaseid seksioone 18, neljasaja osawõtjaga.

Kui kehwapoolsed ka kõik eelpool toodud teadmed ei oleks, nad annawad siiski selge tõenduse sellest, et naistöoline ja talunaisterahwas kooperat-

siooni juhtiwast töös ja kogu kooperatsiooni ehituses lkka tähelepandawamat osa hakkab etendama. Rahwuswahelisel kooperatsioonipäewal ütlemel: Weel enam naistöolisi ja talunaisterahwaid kooperatsioonide liikmeteks. Mitmekordseks peab kaswama nende arw kõigis kooperatsiooni walitawates asutustes! Enam osawõttu naistöoliselt ja talunaisterahwalt kooperatsioonitöö tõstmisel!

Haridusmaja poliitring ja nais-aktiiv

Koduste perenaiste töö W. Kingissepa Eesti tööliste haridusmajas

Täna wutalwine töö koduste perenaiste hulgas tehti põhimõttega, et poliithariduslist kaswatustööd ei tule teha mitte ainult teoreetiliste teadmiste edasiandmisega, waid et teoreetiline töö peab olema seotud praktikaga, siis süwenewad need teadmised ja on igaühel selge, et meie üksi sõnades juhatust ei oska anda, waid ka tegeliselt. Sellest põhimõttest kinni pidades oligi meie mitmekülgne töö mingisuguse praktilise tegewusega seotud. Poliitunnis tutwus-

tati tööliste naise üldpoliitkirjaoskusega, kuid sellejuures ei wõetud kunagi asja wormiliselt, õigemine bürokraatliselt, ainult programmi järjekorda kinni pidades, waid kõik meie sise- ja wälispoliitika tähtsamad silmapilgud leidsid poliitundides walgustust. Oieti tehtud poliitiline kaswatustöö andis end juba talwise töö jooksul tunda: meie koduste perenaiste poliitiline tasapind on märksa tõusnud. See tõus ei ilmu mitte ainult omawahelises jutuajamises, waid

eestkätt meie hulgalises töös. Kõige aktiivsemalt võtsid osa naised koosolekutest, kõne- ja waieluseõhtutest. Ühtlasi hakkab juba minewiku asjaks jääma põline naiste tagasihoidlikkus ja waikimine koosolekutel. Nad wõtawad juba sõna ja täieste asjalikult, kuna weel eelmisel aastal seda wähe ette tuli. Ühiskondlisest lastekaswatusest wõtawad meie naised kõige aktiivsemalt osa. Hästi sisse seatud on lastetuba. Naisseltsiliste korraldusel pandi lasteinternaadi heaks puhkeõhtuid toime. Samuti on naisseltsilised otsekohe tööga aidanud laste riideid korras hoida.

Koduste perenaiste tööskuse tõstmiseks töötab käsitöö- ja riidelõikuse ring. Neil on praktiline tähtsus, kuiwõrd töölisepere ei jõua kõiki õmblustööd teha lasta, iseäranis kui lapseline pere on, et siis ise wõiks oma pere korralikult ja odawalt riietada. Osa wõeti ringitööst suure huwiga.

Klubitöös ei olegi seda ala, kust naisseltsilised osa ei wõta. Naisseltsilised töötawad juhatuses, töötawad ringides peale naisringide. Meesseltsiliste poolt on wastutulek hea. Ei ole enam seda käegaheitmist naiste töö peale, pole enam waadet, nagu oleks see naljategemine. Sagedaste näeme meestöölist ühes naisega haridusmajasse tulewat,

kus siis igaüks ise ringi wõi ka üheskoos tööle läheb.

Hinnaalanduse küsimuse juure asusid meie naisseltsilised asjalikult, küsimuse tähtsusest aru saades. Tutwunedes teoreetiliselt küsimusega, miks peame hindasi alandama, asusid naised seda küsimust omalt poolt praktiliselt lahendama. Waliti wiieliikmeline peakomisjon, kes üheskoos kesk- ja Wassiiliisaare raiooni asutuste komisjoniga tööle asub.

Ka usuwastases töös sammusid seltsilised eesrinnas. Usuwastase algringi („rakukese“) liikmetest on enamus naisi, teist aastat töötas juba naisseltsilistel usuwastane ring. Niisamuti wõtsid nad usuwastasest hulgalisest tööst kõige südimalt osa. Usuwastasel tööl naisseltsiliste seas on suur tegelik tähtsus. Uskujaid on suurem osa naisi. Tähelepanemata aga kaswatab usuwastane naine pikapeale oma ümbrust usuwastaseks, rääkimata oma perekonnast. Kus ema usuwastane, seal jumalal asu ei ole.

Arwestades tehtud tööd tuleb siiski silmas pidada, et see naiste aktiivsus meil alles esimene pääsuke on. Oleme kindlad, et selles sihis edasi töötades meil tulewal aastal palju suuremad tagajärjed on. —es

Aljunduse kaasabi laste-suweaedade organi- seerimisel

Selgoolitöö tähtsusest aru saades tulewad aljundused ifka sagedamine otjusele et suwets lastehoiukohta ajutada. Kuid peale sellekohase otjuse jääb enamalt jaolt iga-
sugune eeltöö seisma ja oodatatse lestkohast sinna saadetawat kaswatusetöölisi, kes tööd juhiks. Enamiste on saadetawad töö-
lised pedagoogika-õpeasutuste õpilased. Ja et nad enne õpetöö lõppu ei saa tööle jõita, siis jõuawad nad kaunis hilja kohale. Kohale jõudes tuleb wähemalt 1—2 nädalat korralduse küsimusi lahendada, mille-
pärast lasteplatši awamine liig hiljaks jääb eht selleks hooajaks hoopis wiibib. Töö-
poolest wõiwad ja peatsidki asunikud osa neist küsimustest oma jõul lahendada. Mis-
sugune osa sellest korraldamisetööst

wõiks aljundus omal jõul ära teha, selle kohta siin mõned nõuandwad juhatused.

Kui aljunduses otjustati — kas ühis-
kondliste asutuste eestwõttel wõi üldasunik-
kudekoosolekul — lastehoiukoht ajutada, siis tuleks kohe walida üks eht kaks seltsi-
list, kes hakkats eeltööd tegema. On soo-
witaw et need s-d jääts lastehoiukoha
nõukogu liikmeteks. Walitud s-d teatagu
aljunduse otjusest esite kub. har.-osakonda,
et see wastawa kaswataja saadats. Sama-
sugune teade saadetagu kreisi har.-osakon-
nale, et aljundus ettenähtud lastehoiukoht-
tade wõrku üles wõdetats riiklike warustuse
saamiseks. Kreisi ja walla h.-o. tuleb
järele kuulata, kuipalju on loota sealt
warustust ja misjuguft, et juhtumisel, kui

warustusest ära veldakse (näit. kui kreisis on ette nähtud palju lastefohte, wõi loetakse asundus küllalt jõutaks, wõi mõnel muul põhjusel), et siis täieline warustus asunikude eneste poolt toime pandaks.

Koha peal tuleks lahendada järgmised tähtsad küsimused: Koha ja ruumi kordaseadmine; laste toitmise korraldamine, töödõu tasu ja laste ariline läbiwaatus. Kohaks peab kuiwa kõrgema koha walima, kus puid kaswab. Soowitaw et koht oleks aiaga piiratud. Kui koht on rohine, siis tuleb üks osa, kuhu rohkem päikest paistab, rohust ära puhastada ja liiwaga siledaks teha. Peale selle peab kohal olema liiwahunnik lastele mängimiseks. Tähtis on et platsi ligidal oleks warjualune ruum (tuba), kus lapsed wihmaajal wõiwad olla ja töötada. Üksjad wõiwad olla kõige lihtsamad: puust lauad ja pingid, päewaseks puhkamiseks öletotid jne.

Et lastel 8—12 tundi hoiukohal tuleb olla, siis on waja et nad seal tingimata sooja toitu saawad. Selleks tuleb selgi-

tada, kas asunikud tahawad warustada toiduainetega wõi rahaga. Samuti tuleb kindlaks teha tasu töö eest (söögikeetmine, ruumi ja koha puhastamine, mis lastel ülejõu käib).

Kui ei ole ette näha selleks rahasummasi kohaliste ega ka kõrgemate asutuste poolt, siis tuleb teha korraldus, et nais-seltsilised kordamööda selle töö ära teewad.

Ariline läbiwaatus on tarwilik wähe-malt laste wastawõtmise korral. Selles asjas tuleb ligema riigiarstiga läbi rääkida.

Hoiukoha warustamises peaksid kaasa aitama kõigepealt küla piimaühisused, kooperatiivid, wastastikkuse abiandmise kassad jne, kuna teised ühiskondlised asutused, nagu noorteühisus, partei naisringid, külanõukogu peawad toetama töödõuga.

Oleks soowida et asunikud ettetoodud küsimused ise ühisel jõul eeltööna lahendaksid, et kaswatusetöölisel korraldamises ainult hoiukoha sifemise elu korraldus jääks. Selwiisil saaks rutem lastega tööle asuda.

Salme Klefeldt

Arsti kõned

Abielu terwishoid

Suguhaigused on abielu häwitajad

Kas tihti huwitab tütarlapsi, kui nad abielusse astuwad, nende tulewase mehe terwishine seisukord?

Kahjuks wäga harwa mõtlewad nad selle peale. Ja sellepärast antakse nii tihti raskeid ja kardetatuid haigused edasi, haigelt abitaasalt terwele.

Kõige rohkem antakse edasi suguhaigusi: siifilist ja tripperit.

Enamiste hoitakse neid haigusi „saladuses“; nad ei paista esiotsa harilikult ei inimese töödõimes ega wälimusesti filma, aga kui terwe tüdruk seesugusele suguhaigele mehele lähed, siis toob see talle raskeid kannatusi.

Siifilisehaigeks jäänud naisterahwast ei taba mitte üksi isiklikelt kõik selle haiguse raskeid tagajärjed, waid ka sünnitamine on tal kas enneaegne, ehk ta sünnitab surnud lapse.

Kui aga siifilist põdew naine elusa lapse sünnitab, siis on see kõige õnnetum olemus. Tuba emahus on ta siifilise kihwtiga mürgitatud: ta teha on siifilise plektidiga kaetud, ta on eluwõimetu, armetu, ja harilikult surewad nad warsti pärast sünnimist. Tuleb ka juhtumisi ette, kus laps wälja näeb nagu oleks ta terwe, aga pärast tulewad ikkagi päritud siifilisehaiguse tundedmärgid nähtawale.

Siifilisehaiged ei tohi enne abielusse astuda, kui nad täieste terweks on arstitud, muidu teewad nad nende wastu ülekohut, kellega nad abielusse astuwad, niisama ka oma tulewaste laste wastu, kes wanemate pärast eluaeg ilmsüütult peawad kannatama.

Tripper on veel rohkem laiali lagunenud kui siifilis. Tripperihaige naine wõib raskejalgeks jääda ja sünnitada, pärast sünnitamist tungib aga haigus sügawamale suguosadesse, mille tagajärjel kõiksugu krooni-

lised (kaufestwad ja wifalt paranewad) naistehaigused tekkiwad; sellepärast kannatab palju naifi aastate wiisi nende haiguste käes, nad kaotawad töövõime ja jääwad alalisteks naistearstide ja naistekliinikute külalisteks. Tripper wõib ka figimatuse põhjusteks olla.

Peab weel tähendama, et kui ema sünnitamise ajal tripperihaige on, siis haigus sündiwale lapsele filma wõib sattuda, mis lapsele tripperilise filmapõletiku toob, mis tihti lapse pimedaksjäämisega lõpeb.¹

Tripperihaiged, kes tahawad abielusse astuda, peawad endid enne täieste terweks arstima; alles siis, kui nad selles kindlad on, wõiwad nad abielusse heita. Selleks aga tuleb neil enne arsti poole pöörata.

Abielu ja tiisikus

Suur tähtsus on abielus tiisikuse haigusel. Peab meeles pidama et kui tiisikusehaige inimene röga sülitab, siis haigus külgehaikaw on. Niisugune haige, kui ta ei taha oma abikaasale ja lastele tiisikusehaigust edasi anda, peab enne abielusseastumist oma terwist niwõrd parandama, et lõha enam rõgane ei oleks.

Tiisikutust põden naisterahwas peab, enne kui ta rastejalgsiks tahab jääda, tingimata arstiga selle üle rääkima. Rastejalgsus mõjub tihti halvaste tiisikusehaiguse peale, toob ifegi warjatud tiisikuse nähtawale, mida enne märgatagi ei olnud, ja wõib elukardetawakski saada. Ka lapseimetamine wõib tiisikusehaige seisukorra pahemaks teha. Sellepärast on ka siin tarwis arsti nõu küsida.

Tiisikusehaiged peawad pealeselle meeles pidama, et nende lapsed üleüldse haigustele wastuwõtlikumad on ja et nad väga kergeste wõiwad oma wanematele tiisikuse saada. Sellepärast peab väga tähelepanelikult laste eest hoolt kandma, neid hästi toitma ja neile hästi palju wärsket õhku ja päikest andma.

Joomine ja waimuhaigus

Peigmehe ja mehe kalduwust alkoholiste jookide tarwitamisele peab pruut kui

ka naine väga tõsiselt hädahoiks pidama, mitte ainult sellepärast et joomine terwisele kahjulik on ja perekonna majanduslise seisukorra väga alla wiib, waid ka sellepärast et see väga halvaste tulewase soo, see on laste peale mõjub. Soodikute lapsed on dige tihti pödurad, eluwõimetud, juba sündides tiisikuse- ja närwihaiged, kehaliselt ja waimliselt kiburad (kääbused, nõrgameelsed, tottrad).

Kui ühe kui ka teise abielupoole perekonnas on waimuhaigust ette tulnud, siis on neile parem mitte üksteisega abielusse heita. Sest waimuhaigus wõib nende laste juures jälle nähtawale tulla.

Enne abielusseastumist kõnele arstiga

Meie näeme seega kui tähtis on enne abielusseheitmist wastamisi üksteise terwise seisukorda põhjalikult tundma õppida. See ei tohi mitte pealiskaudselt sündida. Peigmees ja pruut andku üksteisele niihästi iseendi kui ka oma ligemate sugulaste terwislike seisukorra kohta awalikult täielikku seletust. Siis lastu nad endid weel arsti poolt läbi waadata, ja alles siis astugu abieluühendusesse.

Abielus pandagu samati mõislik terwis-hoiuline kord maksma, mida kahjuks meie praeguses igapäewases elus ei ole ja mille tagajärjel mitte wähe haigusi ei tekki.

Alg on juba ära wifata seda wana kommet, et mees ja naine ühes woodis magawad. Ühes magades hingawad nad üksteise äratarwitatud õhku ja higihaisu sisse, ja üksteisega alaliselt kokku puutudes wõib üks abielupool, kui ta haige juhtub olema, oma haiguse väga kergeste teisele edasi anda. Aga kui tihti magab weel talurahwa ja töölise seas terve perekond ühes woodis! Kui wõimalik ei ole igale perekonnaliikmele fangi muretseda, siis on parem juba puhta pöranda wõi laudade ja toolide peale aset teha; see on iftagi parem kui ühes woodis magada.

Suguelu-terwishoid

Suguelulises ühenduses peab tingimata puhtust pidama. Hommitu, pärast sugulist ühendust, peab suguoasa ja selle ümbrust wee ja seebiga pesema; kui suguoasad mustaks jääwad ja neid harwa pestakse, siis hakkab see mustus pahaste haigema ja teeb naha haigeks. Rõwaste on keelatud sugu-

¹ Sellepärast pannakse igas haigemajas ja sünnitusemajas igale sündinud lapsele rohtu filma, mis tripperi patilluied ära häwitab (desinfektsioon) ja last filmahaiguse eest hoiab.

line kooselamine kuuriiete ajal. See pikendab verejooksu ja võib mõnda raskest, pikalist naistehaigust tekitada.

Kui raskejalgsuse ajal just raske on täieste kooselamisest lahti ütelda, siis peab vähemalt mõõtu pidama ja ettevaatlik olema. Raskejalgsuse esimestel kuudel on suguline ühendus kardetaw, ta võib verejooksu ja emneage se sünnitamise tuua; viimastel kuudel on suguline ühendus jälle sellepärast kardetaw, et ta naisterahwa suguosadesse mustust jätab, mis sünnitamise ajal võib haigusi tekitada. Sellepärast ei tohi suguline ühendus raskejalgsuse ajal sagebana olla, ja suguosad peab niihästi naine kui ka mees hoolega puhtad hoidma.

Pärast sünnitust ei tohi enne sugulisesse ühendusesse astuda, kui järelepuhastus¹ on täieste lõppenud, see on umbes neli kuni kuus nädalat; sel ajal peab naine ennast ettevaatlikult hoidma ja tihti pesema.

See arwamine et suguline karstus (sugulisest läbikäimisest ärahoidmine) terwisele kahjulik on, ei ole millegagi põhjendatud: keegi ei ole sellepärast veel haigeks jäänud et ennast suguelust tagasi on hoidnud.

Kas on tarwis lastesünnitamist korraldada?

Braeguse aja tingimistes, kus iga uus sündinud laps perekonnale aineliselt koormaks on, on arusaadaw et perekonnal nende sündimist sissetulekutega kokkufõlastada tuleb. Seda näitab meile alaline abortide kaswa-

¹ Pärast sünnitust nõrgub naisterahwa suguosadest limast wedelikku, umbes viis-kuus nädalat; seda nimetatakse sünnituse järelepuhastuseks.

mine. Ei või ju ka naiselt nõuda, et ta iga aasta sünnitaks, nagu seda maal veel tihti näeme. Sagebafed sünnitused kurnawad naise organismust ja teewad ta emneagegu wanaks. Pealeselle on suur lastesünnitamise osaliselt põhjusiks suurele lastesuremusele, sest suure lastepere juures ei saa niipalju üksikult iga lapse eest hoolitseda kui seda tarwis on.

Et naisterahwas seda ülesannet täidaks, mis loodus talle sünnitamise mõttes on peale pannud, on küllalt, kui ta oma elueas neli last sünnitab. Kui lugeda naisterahwa paremaks elueaks aastaid 20-neist kuni 40-ni, see on 20 aastat, ja arwata üks aasta raskejalgsuse peale, teine aasta imetamise ja kolm aastat puhkuse peale, siis teeb see viis aastat ühe lapse kohta ehk 20 aastat nelja lapse sünnitamiseks.

Kuidas lastesünnitamist korraldada (reguleerida)? Muidugi ei ole mitte abort selleks kohane tee. Abort on suur pahed, mis naistesoo terwist põhjalikult häwitab ja nii mõnegi noore elu hauda wiib. Sünnitamise korraldamiseks tuleb neid rasketsjäämise eest hoidmise abinõusi tarwitada, mida teadus kõige kahjutumaks ja kohasemaks tunnistab. Seda peab igal üksikul juhtumisel arst ära määrama, kes üksikult igale abielupaarile kõige kohasema abinõu soovitab.

Tihti tarwitatakse ärahoidmiseks sugulise ühenduse poolelejätmist, enne kui mehe seeme wälja jookseb, mille tagajärjel mehe seeme wäljapoole naisterahwa suguosas sattub. See abinõu on kahjulik, sest et ta emakoja haigust võib sünnitada ja niihästi mehe kui ka naise närwifisteemi peale kahjulikku mõju awaldab.

Arst S. Wolpert'i järele Juuli P.

Kohus ja elu-olu

Pilt kohtusaalist

„Küürakuid parandab haud“, lausub wanasõna. See käib otsekoheses mõttes kehaliselt küürakute kohta. Kodanlises ühiskonnas arwati, et ühiskondlised küürud kaowad inimeste kadumisega ja uued

tõusewad noorte kaswamisega. Nende ühiskondliste küürude wastu peab nõukogudewalitsus ägedat wõitlust ja õõrub karmilt neid küürusi, mis pärit wanast ühiskonnast, wäikekoodanlistest komme-

test ja inimese metsikusest. Ja kus on rohkem „käärusi“ kui igapäewases elu-olu küsimustes, meeste- ja naisterahwa wahekordades kodus ning väljaspool tuttawatega kokku puutudes. „Inimene on ekslik“, lausus wana Rooma ja sellega püüti kõik mäda ja pahed kinni katta.

Laseme neist elu-olu „käärudest“ kohut kõneleda; sellest wõime õppida, kuidas tuleb uue elu-olu eest wõidelda, kuidas naise õigusi kaitsta ja wäikekodanliste meeste käärusi maha wõtta.

* * *

Ta on weel wäga pisike tütarlaps, see „Soweeta“, ta on waewalt kahe-aastane.

Tal on sinihallid silmad, niisamasugused nagu emal, ja ta on niisamasugune walgepealine, nagu... see onu, kes sugugi ei armasta, kui teda Soweeta isaks kutsutakse.

Nähtawaste on tal selleks oma põhjused, kuigi mitte nii usutawalt kaaluvad kui Soweeta emal, kellel selles asjas oma kindel teadmine on. Laseme tõsiasi kõneleda.

1920. a. lahkus kodanik J. oma kodumaalt — ühest piiritagusest naabri-riigist — et S. N. W. Liitu — tõsisele kommunistilisele kodumaale sõita. Leningraadis ootas teda soe wastuwõtmine, kõrgem õpeasutus ja armsam teadus. Õpetaja ja lektor kodanik P-e, kelle juhatause all J. õppis, hindas teda wäga, kui anderikast naisüliõpilast.

Seltsimehelik wahekord, mis P-d ja J-d ühendas, muutus tähelpanemata kehaliseks ühenduseks. Mõlemad warjasid oma ühendust teiste ligemiste eest. Isegi siis, kui J. lapse ilmale tõi, keda nüüd Soweetaks nimetatakse, ei tahtnud J. oma wahekorrast P-ga kellelegi kõneleda.

Emakssaamisega tulid aga J-le, kes sunnitud oli peale wäikese lapse weel oma töowõimetut perekonda ülewal pidama, rasked päewad. J. pööras, nagu waremgi, abisaamiseks P-e poole. Ja P-e, kes kuni 360 rubla kuus teenib, andis J-le abi (mõnikümmend rubla) kolmanda isiku läbi, siinjuures „põhimõttelist“ seletust juure lisades, et see

abi ei ole mitte midagi muud kui „seltsimehelik toetus“.

Lühidalt: kui ema nägi, et P-e lapse isaks olemise ära tahtis salata, siis andis ta asja kohtusse, et P-lt lapse ülewaldamiseks toetust — alimentisi — nõuda.

P-e otsustas „ennast kaitseda“... organiseeris selleks omale seltsimeheliku kohtu, kes tunnistas, et P-e... ei suudagi lapsi saada!

Algas protsess... Asja kuulati seitse korda, rahwakohtus, kassatsioonikolleegiumis ja jälle uueste rahwakohtus... Kaebealune leidis kohtus igakord uued põhjused asja edasilükkamiseks. P-e ei pörganud ka selle eest tagasi, et J. peale muda loopida, teda teotada. Ta kinnitas ja tõendas, et J. elas mitme üliõpilasega ja et isegi üks J. tuttaw on arwatawa isana wastutusele wõetud. Ta püüdis kinnitada ja laotas juttusi laiali, et teda süüdistatakse „poliitiliste lahkkelide pärast ja wastaste poolt“.

P-e peapõhjendus seisis aga selles, et pärast suguhaigust, mida ta põdenud, pole ta üldse suguwõimeline. Ja ometi: kahekordne arstline järelewaatus tegi kindlaks et, waatamata nõrgenenud suguwõime peale, P-e siiski isaks wõis saada.

Wiimasel, s.o. 7. korral, kui asjarutamisest isegi prokuratuura esitaja osa wõttis, tehti kodanik P-e isaksolemise küsimus wõrdlewa järeluurimise (ekspertiisi) teel kindlaks, kusjuures kodanik P-e, J. ja tema laps järeluurimisele oli wõetud. Selgis et Soweetal oli emast saadud üldiseid päriwuse tundemärkisi 40 protsenti, üldiseid päriwuse tundemärkisi kod. P-lt 29 protsenti, neile mõlemile omaseid tundemärkisi 3 protsenti ja individuaalseid (isiklikka) omadusi 20%.

Prokurör juhtis oma kõnes tähelpanekut asja pikendamise „poliitika“ peale, mida kohtualune laialt tarwitas ja kriipsutas alla nõrgema poole, s.o. lapse huwide kaitsemise tarwilikkust.

Kohus, kes asja põhjalikult läbi arutas ja selgeks tegi, et Soweeta isa tõepoolest on kodanik P-e, kohustas P-ed J-le lapse ülewaldamiseks nõudmise teadaande sisseandmise päewast alates 25 rubla kuus abiraha maksma.

Niisugune on ajakirja „Суд идет“ järele lühike kirjeldus ühest „küürust“, mille parandamist mitte „hauani“ edasi ei lükatud, nagu tahtis P-e, waid nõukogude rahwakohus muljus ühe P-e

„küüru“ madalamaks. Meie, naiste, ülesanne on niisuguseid „küürusi“ nähtawale tuua ja uue elu-olu sisseseadmise eest woidelda.

Sirge

Majapidamine

Kahjulikud aiamaardikad

Kuidas mullakirbu wasta wõidelda

Ühes kewadega, kui aiatöö algab, tuleb perenaisel peale aiawilja kasvatamist suurt hoolt nende kaitsemise eest kanda. See on hädatarwilik, sest waewalt jõuawad taimed maa seest nähtawale ilmuda, kui juba mitmesugused kahjutoowad putukad neile kallale tormawad. Ja kui mitte kohe nendega otustawat ja halastamata wõitlust ei veeta, siis toowad nad määratu suurt kahju.

Iga perenaine peab teadma, et peale häwitamise abinõude niisama tähtsad kaitsemisewiisid on. Niisugused kaitsewiisid on: sügisene aiamaa ümberkaewamine, mille läbi igasugused tõugud ja ussid maa pinnale tõstetakse, kus neid linnud häwitawad ehk nad muul teel hukka saawad; hoolas umbrohu hävitamine aias; pinna lubjendamise sügisel (1 kg kustutamata luoja ühe ruutkülla peale), niisama sügisene aluspinna tuhaga, aipsiga ja toomasjahuga segamine; õiget wiljawaheldust (külwikorda) pidada.

Kahjulikkude mardikate hävitamiseks on palju abinõusi. Neid wõitakse, surmatakse mitmesuguse kithwitisequga, aetakse suitsuga aiast wälja jne. Peale selle on kahjutoowatel mardikatel ka putukateperes oma waenlased. Kahjulikka mardikaid ära süües toowad need pisikesed rööwikud kui abimehed inimesele ka. Niisugused putukad on: lehetäid, rohutirtud, lepatriinud j.t.

Üheks kõige kahjulikumaks ja kardetawamaks waenlaseks tuleb aiamaardikate seast mullakirpu pidada. Mullakirp, ehk nagu teda ka nimetatakse maakirp, on wäike must wõi sinakas putukas, walgjas kollaste selja joontega, hüppab kannis kõrgele ja tema häwitusetööd saawad kõige rohkem kapsas,

naeris, kaalikas, redis ja teised sarnased taimed tunda. Suurel hulgal taimede kallale tormates õgawad nad noored lehed kuni warteni ära ja nii kuwab taim ära. Iseäranis saawad selle mardika läbi noored kapsas- ja naeritaimed palju kannatada. Sellepärast pannakse naeris kohe pärast maasulamist maha ehk jälle peale kirpude hulgalist riisumisekäiku, see on juuni lõpul. Hiline kewadine mahapanemine on kasutu, sest et mullakirp löik taimed ära häwitab.

Wäga heaks abinõuks mullakirbu wasta on suits. Wara hommikul süüdatakse kirpude kogumisepaigal mäta, sõnniku wõi muu prahi hunnik põlema, põlemine peab pitaldane olema ja seespool sündima, et rohkem suitsu annaks. Seda suitsawat hunnikut tuleb terve päew otsa nii hoida, et suits terve mardikate poolt kaetud maapinna oma alla wõtaks.

Häid taqajärgi annab ka toomasjahu ja harilik ahjutuhk, mida hommitul, kui lehed weel niisked, tihedast põelost taimede peale waja puistata.

Peale selle wõitakse mullakirpa weel mitmesuguste lõssudega, nagu leppide külge kinnitatud riidega, mille ots lahti. Riie määratakse mingisuguse kleepiwa olusega ära, peale rippuwa lahise riideotsa. Ripid wõetakse mõlemasse kätte, tõmmatakse riie sirgeks ja liigutatakse taimede kohal. Rippuwa riideots puudutab taimede külge ja hirmutab kirpa. Need hüppawad üles ja jääwad määritud riide reale kinni.

Heaks abiks mullakirbu wasta on weel grünsdani (waserodste, парижская зелень) ja lubja seguga pritsimine. Ühe ämbri peale wõetakse 12 gr grünsdani ja 25 gr lubja, et aga lehed hästi märjaks saaksid, lisatakse selle segule weel feedetud 100 grammilist puhastatud jahust klištrit juure.

Kuidas oleks kergem marju talweks sisse teha

Maasikateedis

Wõdetakse 2 naela marju, 2 naela suhkurt ja 1½ tasfi wett.

Walmistamine: Suhtur teedetakse weega siirupiks, see on lastakse niikaua wastkatlas teeda, kuni ta lufita küljest weniwate tilladena alla langeb, siis wõdetakse hästi läbi korjatud ja puhastatud marjad, pannakse sisse ja lastakse wäike tulle peal niikaua teeda, kuni marjad läbipaistwaks saawad. Pärast seda wõdetakse marjad wahulusitaga ettemaatlikult waagnasse wälja, kuna siirupit niikaua teedetakse, kuni see talbrefule proowits pannes enam laiali ei jookse. Siis pannakse marjad uueste sisse, lastakse weel kord teema minna, walatakse siis waagnasse ja liigutatakse sellega, ühelt poolt teisele õõsitudes niikaua, kuni teedis täitsa jahunud on. Siis walatakse teedis klaaspurkidesse, mis pealt kindlalt kinni pannakse, kas pergamentpaberiga ehk kuitwatatud pöienahaga.

See tarwitab 2½ tundi aega.

Keetmise juures tuleb meeles pidada et teedisele kogunud waht hoolsaste ära wõetaks; selleks tarwitatagu täitsa uut puust lufikat, mida muuks otstarbeks pole tarwitatud. Wõib ka puhast hõbelufikat pruukida.

Waarmarjateedis

walmistatakse just selsamal wiisil, kuid siin tuleb silmas pidada, et marjad esimise teetmise aegu ära ei laguneks, waid nad terwetena wälja saaks wõetud.

Maasikawedelik (jahwt)

Wõdetakse 2 naela marju ja 2½ naela suhkurt.

Walmistamine: 2 naela hästi walmistatud ja läbi korjatud marju pannakse suhturuga (2½ n.) kordamisi klaasriista sisse ja lastakse niikiwi mõni päew toas seista. Wahete-wahel (kord päewas) wõib purki ka kergelt liigutada, et aga marjad tatti ei lähets. Meljaudal päewal walatakse marjad hästi pestud ja kuitwatatud sõela peale wälja, nii et wedelik puhta klaas- ehk sawiriista sisse jookseb, kust ta pudelitesse walatakse. Kindlaste korgitud pudelites seisab wedelik kaua hea. Sealt wõib seda wee sekka joogiks tarwitada ehk tee juure lisada.

Marjad, mis sellest järele jääwad, wõib kiisliks ehk pudiks (pudingiks) tarwitada.

Mitmesuguseid kokaraamatuid ja maja- aia- ja põllumajapidamise juhatusse kirjandust — wanemat ja uuemat — on suures walikus saada „Külwaja“ raamatuladust.

Meie ajakirjandusest

Peale ÜK(e)P keskkomitee ja P.-L. büroo Eesti sektsioonide häälekandja „Edasi“, mis 2 korda nädalas ilmub, ja Noowosibirskis 1 kord nädalas ilmuwa Siberi Eesti sektsioonide häälekandja „Siberi Teataja“ hakkas Leeningraadis ilmuma ÜLKNÜ keskkomitee häälekandjana noorte ajaleht „Säde“. Leht ilmub eslotsa 3 korda kuus, maksab 12 kop. kuus ja 1 rbl 40 kop. aastas. Üksik nr 5 kop. Esimine nr ilmus 21. juunil. Toimetuse aadress: Ленинград, Красная 1, „Сяде“. Talituse ja tellimise aadress: Ленинград, Фонтанка 53, „Кюльвая“.

Teadusline poliitikaajakiri „Klassiwõitlus“ ilmub Leeningraadis 1 kord kuus ja maksab aastas 2 rbl 40 kop. Üksik nr 25 kop. Talitus „Külwaja“ juures.

EKP ajalookomisjoni wäljaandel ilmub Leeningraadis 4 korda aastas „Proletaarne rewolutsioon Eestis“. Tellimise hind 4 nri eest 2 rbl 50 kop., ½ aastat 1 rbl 25 kop. ja ¼ aastat (1 nr) 65 kop. Nr 2 (3) ilmub juuni lõpul. Aadress: ул. Дзержинского 11, кв. 18, „Пролетарская революция в Эстонии“.

Juttude, teaduste ja kunstide pildiajakiri „Oras“ — ainus seesugune Eesti ajakiri Nõukogude Liidus — ilmub Leeningraadis „Külwaja“ kirjastusel 6 korda aastas. Lähemal ajal ilmub nr 3 (18). „Orase“ sisu ei wanane. 1926-da aasta nrid on kõik weel saadawal. Aastakäigu hind, niisama ka käesolewa aasta tellimise hind 3 rubla, pooles aastas 1 rubla 60 kop. Üksik nr maksab 60 kop.

Meie ajakiri „Naistööline ja talunaisterahwas“ ilmub tänawu 4 korda: juunis, augustis, oktoobris ja detsembris. Tellimise hind sellest numbrist aasta lõpuni on 40 kop. Üksik nr maksab 12 kop. Liht- ja rahakirjade aadress: Ленинград, Фонтанка 53, „Кюльвая“. Telefon 5-97-54.

Wastutaw: toimetuse-kolleegium. Wäljaandja: „Külwaja“ (изд. „Кюльвая“).

Тип. Лен. Горн. Инст., Вас. Остр., 1 лин. 52. — Ленинградский гублит № 43215. Тираж 2000

Üksiku numbri hind 12 kopikat
Tellimise hind 4 nri eest 40 kop.

« Kui lasteaid puudub

« Ema läheb lastega põllutööle